नागेशभट्टविरचिता

परमलघुमञ्जूषा

पाठः २ – ०३.०३.२०१७

स्फोटप्रभेदाः, शाब्दबोधः

sowmya.krishnapur@gmail.com

© vyoma-saṃskṛta-pāṭhaśālā – www.sanskritfromhome.in

www.vyomalabs.in

मङ्गलम्

येनाक्षरसमाम्नायम् अधिगम्य महेश्वरात्।
कृत्स्नं व्याकरणं प्रोक्तं तस्मै पाणिनये नमः॥
वाक्यकारं वररुचिं भाष्यकारं पतञ्जलिम्।
पाणिनिं सूत्रकारं च प्रणतोऽस्मि मुनित्रयम्॥
शिवं नत्वा हि नागेशेनानिन्द्या परमा लघुः।
वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषैषा विरच्यते॥

सङ्क्षेपः

- मङ्गलश्लोकः
  - शिवं नत्वा हि नागेशेनानिन्द्या परमा लघुः।
    वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषैषा विरच्यते॥
- स्फोटप्रभेदाः
  - स्फुटत्यर्थः अस्मादिति स्फोटः।
  - सः अष्टविधः

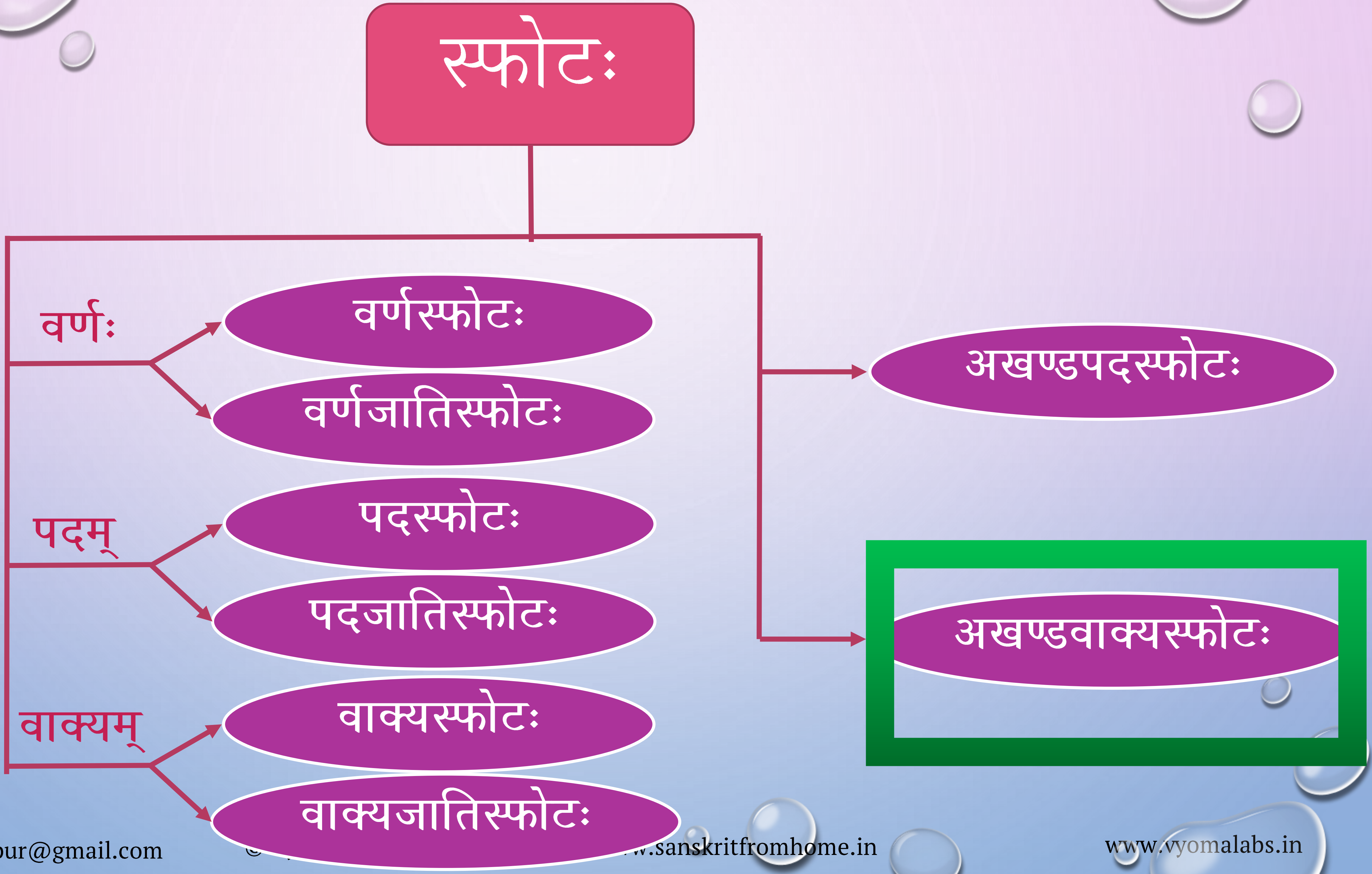
स्फोटः
वर्णः
वर्णस्फोटः
वर्णजातिस्फोटः
पदम्
पदस्फोटः
पदजातिस्फोटः
वाक्यम्
वाक्यस्फोटः
वाक्यजातिस्फोटः
अखण्डपदस्फोटः
अखण्डवाक्यस्फोटः

सङ्क्षेपः

- वाक्यस्फोटो मुख्यः
  - लोके अर्थबोधकत्वात्।
  - वाक्ये पदानि, पदेषु वर्णाः (प्रकृति-प्रत्ययाः) कल्पिताः।
- शास्त्रप्रक्रियानिर्वाहको वर्णस्फोटः
  - प्रकृतिप्रत्ययाः तत्तदर्थवाचकाः इत्यर्थः।
  - कल्पितं वाचकत्वं स्थानिनामादेशानां च। मुख्यं वाचकत्वं तु पदस्य/वाक्यस्य।

सङ्क्षेपः

- प्रमाणानि
  - प्रत्यक्ष-अनुमान-उपमान-शब्दाः।
  - आप्तवाक्यरूपः शब्दः प्रमाणम्।
- शाब्दबोधः